

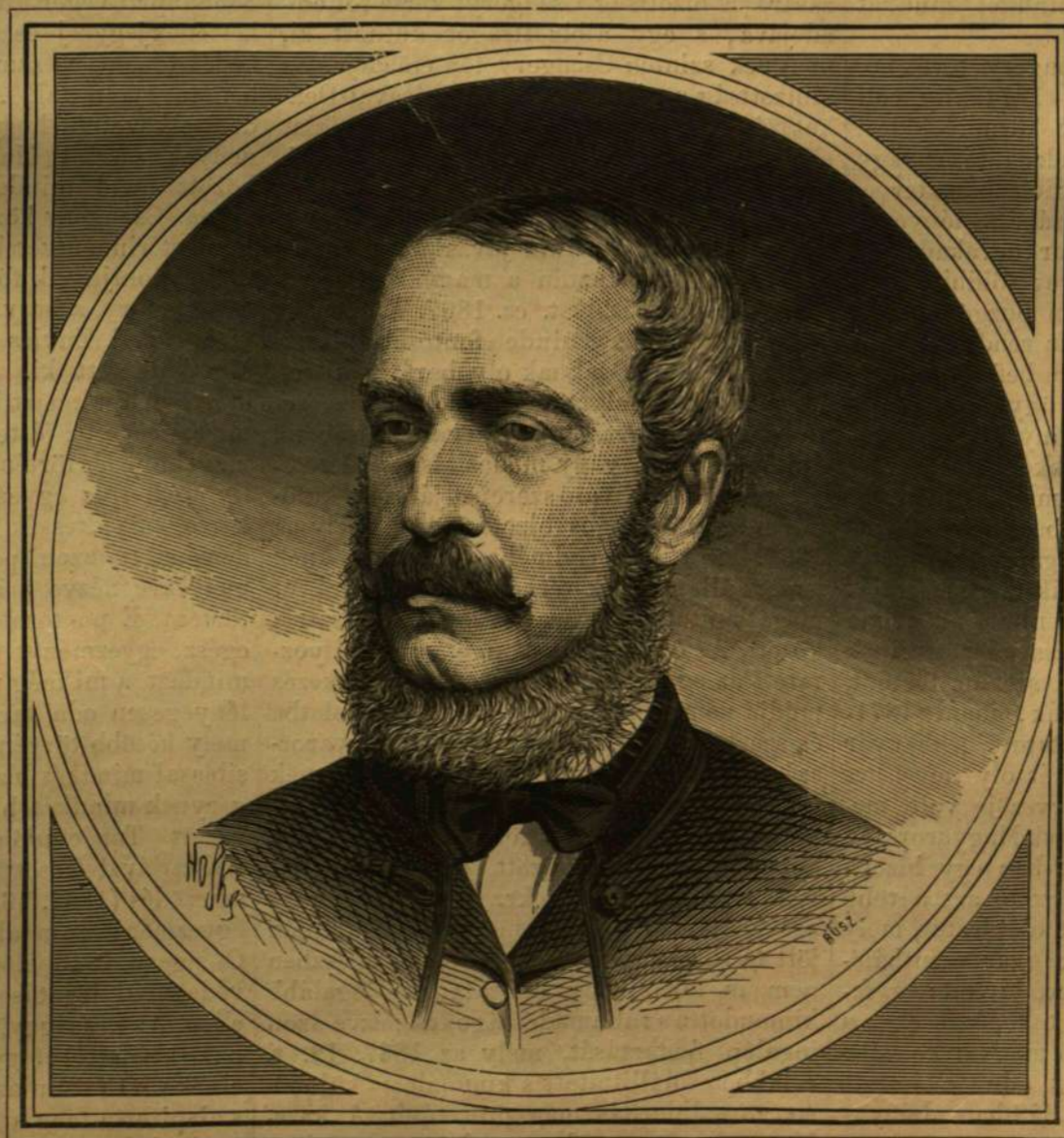
Buda-Pest, december 7-én 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg: Egy négyeser hasáboztott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál sak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyelvet elfogad Bécsben: Oppellik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Hasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Béklyedű, kőben minden ígatás után 30 kr.

Csengery Antal.

A magyar alkotmányért s a parlamentaris államforma meghonosításáért tollal és szóval folytatott küzdelem történetében az elsők között találjuk az a nevet, mely jelen soraink fölé iratott. Csengery Antalban a magyar irodalmi és politikai élet egyik legkitünőbb bajnokát mutatjuk be olvasóinknak, kinek működése kivált az 1867-ben létesült, s azóta fennálló viszonyok alakulására nevezetes befolyással volt, s — mint azt a képviselőházi többség legujabb gyűlései bizonyítják — az még most is növekedőben van. Idő- és alkalmasságunk tehát vele ismételve is foglalkozni, s teszzük azt annál szivesebben, miután e kiváló államférfi és publicista életrajzát egy kitünő írónk tollából közölhetjük.

CSENGERY ANTAL.

Csengery Antal született 1822-ben Nagy-Váradon. Atyja a város egyik jelesb jogtudósa és keresetebb ügyvéd volt, ki fiát gondos nevelésben részesíté. Az ifju első politikai eszméit és hajlamait is az atyai háznál nyerte, mely a biharmegyei szabadelvű ellenzéki fiatalság központja volt. Iskolai tanulmányait nagy sikerrel végezte előbb Nagy-Váradon, később Debreczenben, mert a nagyváradi akadémiát képviselő-választási mozgalmakban való részvétele miatt oda kellett hagynia. Egy pár évet megyei gyakorlatokon töltött Biharmegye híres képviselője és első alispánja, Beöthy oldala mellett; itt áttanulta a megyei közigazgatás minden ágát, ő írta a fontosabb kérdésekben a megye nevében ama híres körleveleket, melyek a „P. Hirlap“-ban megjelenő, az ellenzéki megyékben oly nagy hatást tettek. Az 1843-44-ki éveket Pozsonyban töltötte mint a „Pesti Hirlap“ országgyűlési tudósítója. Ekkor írta jeles értekezését Wiegandnak Henslmann által szerkesztett „Vierteljahrchrift aus und für Ungarn“ című folyóiratába; „A katona-élelmzésről.“ Alapos ismeretei, európai műveltsége, kitünő stylusa, szilárd jelleme magukra vonták Eötvös és Szalay figyelmét, kik a magyar ellenzék egy kis töredéke élén, szemben a megyei, majdnem foederatív rendszerrel, a parlamentararis öszpontositás, az országos felelős kormány szövívoi voltak, s ez irányban a magyar alkotmány gyökeres reformját sürgették. E párt közlönye a „Pesti Hirlap“ volt, melyet Szalay szerkesztett, s melyet 1845 második félévében Csengery vevén át, 1847-ben Kemény társul véve, egész 1848 végeig vezett. A fiatal, alig huszonhárom éves journalista kitünően szolgálta pártját. A „Pesti Hirlap“ számos európai új eszmét vitatott meg és terjesztett el a magyar közönségben, s e mellett reformálni igyekezett a magyar hirlapi stylt, a mennyiben kivetkőztette a megyei szónoklat suj-tásából és európaibb formába öntötte. Az 1848-ki mozgalmak győzelemre segítették a „Pesti Hirlap“ törekvéseit. Kossuth a megyei rendszer legkésszölőbb bajnoka is elfogadta a „Pesti Hirlap“ tanait, melyek az 1848-ki magyar alkotmányban oly határozott kifejezést nyertek. Csengery lapja most a kormánypárt, a Batthyány-kormány

szükség nap nap után oly megfeszített munkára. A szerda esti gyűlés sok szempontból mondható a legnevezetesebbek egyikének. Már egy nappal előbb kitűzte Sennyey a konzervatív zászlót, mely a 48-iki eseményekkel letűnt volt a színtérről. Természetes, hogy ezzel szemben a liberális zászlónak is bontakoznia kellett. A szerda délutáni ülésen Horváth Boldizsár, a volt igazságügyér, ifjútűzzel és lelkesedéssel beszélt a liberalizmus elvei mellett. Ő a szabadelvű elemeknek, bármely párthoz tartozzanak is, e zászló alá tömörülése mellett emelt lándzsát s nagy viszhangra talált. De nemcsak e miatt nevezetes a szerda esti ülés. Nevezetes azért is, hogy az ülésben fogadtattat el az említett kölcsön 200 szoval 120 ellen. És még egy harmadikért. Kerkapoly Károly ekkor tartá bucsubeszédét, miután köztudomásu, hogy lemondását Tizsa Lajossal együtt benyújtotta, s hogy elfogadtassék, csak a december 2-ki ünnepélyek lefolyását várják. E bucsubeszéd méltó volt a nagy készütségű, lelkiismeretes államférfihoz s megmutatta, hogy minő tehetséget veszítettünk benne, habár nem kétkedünk, hogy más téren elfoglalandja a hozzá méltó helyet. A bucsubeszéd rendkívüli hatást tett, s elismerést aratott még azoknál is, kik Kerkapoly megbukását elősegítették. — A parlament két legkiválóbb alakja, Deák és Ghyecz e hétnek e nevezetes ülésében még nem vettek részt, amaz még mindig tartó gyöngélkedése miatt, ez azért, mert megválasztatása Komáromban még csak december 6-án következik be. Az általános hangulat arra mutat, hogy új pártalakulásnak nézhetünk elébe.

(A felsége uralkodási jubileumának megünnepléséül) e hó 28-án díszelőadás volt a nemzeti színházban. Ugyane nap és a következő volt kitűzve az üdvözlő küldöttségek fogadására. Az uralkodó szombat este Bécsbe utazik, hol december első két napján lesznek az ünnepélyek.

(A király) az érvamegyei inséges kholerabetegek és szülők nélkül maradt ottani vagyontalan árvaik segélyezésére 500 forintot ajándékozott.

(Egyiptomi vendégek.) A bécsi közkiállítás egyiptomi szakosztályának biztosai közül e napokban többen időztek Budapesten, meglátogatva a közintézeteket is. Dr. Brugsch Henrik, híres tudós s egy kairói nagy intézet igazgatója, a nemzeti muzeum régiséggyűjteményének gazdsága által volt nagy mértékben meglepetve. Talált olyan egyiptomi tárgyakat is, melyeknek ő is jelentékeny hasznát veszi buvárlataiban, s a rajtok levő föliratokat megmagyarázta s e magyarázatot írásban is itt hagyá. A római régiségek halmazát alig győzte nézni s azt mondta, hogy muzeumunk e részben valódi régészeti kincstár, mert Európa egy gyűjteményében sem láthatni ennyit s ily épségben. „Minden régésznek ajánlani kell, — úgy mond, — hogy látogassa meg a pesti muzeumot, saját szemével tanulmányozva benne a legregibb emberiség iskoláját.“ Orvendünk, hogy a régészet egy elsőrangú tekintélye így nyilatkozott. Egyszersmind megígérte Rómer Flórisnak, hogy gyűjteményünket néhány egyiptomi régiséggel fogja gyarapítani.

(A pénzügyminiszter és egy adóhátrálcós.) Említettük már, hogy egy birtokos adóhátrálcós ügyében Kerkapoly pénzügyminiszternél volt, kitől aztán sértve érezvén magát, párbajra hívta ki. Ez esetre vonatkozólag írják ujabbban a lapok: A miniszter azt kérde tőle, hogy mennyi évi adót fizet? 423 forint, volt a válasz. S mennyi az adóhátrálcós? volt a miniszter további kérdése. Háromezer s néhány száz forint — hangzott a válasz. „Szégyenelje magát, — én nem engedhetek el semmit!“ — Az audentiának ezzel vége volt s a birtokos első felhevülésében a párbajra gondolt. A miniszter azonban kijelenté, hogy távolról sem akarta az illető becsületét sérteni s az ügy ezzel kiegyenlítettett.

(A lebényi híres templom javításához) hozzá

kezdtek az országgyűlés által megszavazott öszszegből. Különbben maga Mosonmégye is rajta van, hogy ez árpád-kori nevezetes máépület teljesen tatarozva, hazánk nyugati részének méltó nevezetessége legyen. Ugyanis kétezer forintot ajánlott föl a templom részére, s a főpapokat és káptalanokat körlevélben kérte föl, hogy a teljes kiegészítés adományaiakkal járuljanak.

(A vajdahunyadi vár) egyik tornyára nov. 23-án emelték föl a nagy lovagezobrot, mely a bécsi tartalon is ki volt állítva. Taraszok dörögtek s a Hunyadi-induló szólt, miatt az érezszobrot elhelyezték. A vár restaurációján folyást dolgoznak.

(Szeretetházak Hontmegyében.) Hontmegyének az a dícséretes szándoka van, hogy „szeretetházák“ állít föl Ipolyásón és Nagy-Maroson, s annak vezetését a nöegyltre bizza, mely nem rég tartá alakuló gyűlést Ipolyásón a b. Majthényi Lászlónál helyettesíté Jankovicsné urhölgy elnöklete alatt. Ép ez időben lévén a megye közgyűlése is, a nöegylet alakulása iránt meleg részvét nyilatkozott.

(Vizgőfűtés a muzeumban és az akadémiában.) A vallás és közoktatási miniszter intézkedése folytán költségvetés dolgoztatott ki, melyből kitűnik, hogy a vizgőfűtés a muzeum s az akadémia épületben egy harmaddal olcsóbb lenne a közönséges fűtésnél. Az erre szükségesít berendezés költségeit a tíz év alatt elérhető megtakarítások bőven fedezni fogják.

(Szőkésre össeeskiúdt rabok.) A pesti bünyefityő törvényeszk bürtönében 15 vizgálat alatt álló, többnyire rablásal és betöréssel vádolt jómárád egyik közelebbi éjjel meg akart szökni. A bürtön falát szeggel kikaparták, az így támadt rést azután kinagyobbították. Mikor az első a bürtön mellett fekvő kamrába érkezett, ott egy ládában megbotlott és e zörrenés árulójuk lett. A foglyok terve az volt, hogy a szabadba érve, az őrt megtámadják, némává teszik és azután háborítatlan tovább állnak. A zörrenésre figyelmessé lett őrlármát csapott és a segítségére sietett őrtársaival a menekülőket szándékukban megakadályozták.

(Halálhíradások.) A főváros egyik legismertebb ügyvéde és polgára: Simon Flórent elhunyt e hó 24-én, három heti súlyos betegeskedés után. Nagyműveltségű, és ernyedetlen buzgalmu férfi volt, kit a közügyeknél mindig ott találtunk, s a városház tanácsstermeiből soha sem hiányzott. Tösgyökeres magyar ember lévén, a főváros magyarosodási ügyében is nem egy jó indítványt tett. — László Ferenc a pénzügyminiszterium tisztviselője, a m. hivatalnoki egylet egyik létrehozója és vezérigazgatója, elhunyt 43 éves korában. — Madarassy Miklós, volt honvédőrnagy, meghalt 73 éves korában Rima-Brezón (Gömörmegyében). A világo si fegyverletét után hosszabb várfogságot szenvedett, honnan kiszabadulva Gömörmegyében mint urodalmi erdész élt visszavonultan. — Fölbári Sándor Zsigmond, csanádmegeyi földbirtokos, meghalt Battonyán, 58 éves korában. — Balanghy László barmegyei földbirtokos pár nap előtt elhunyt és nagy részvét közt temették el Füssön. Egyike volt a legvagyosabb birtokosoknak, s végrendeletében több jótékony intézkedés által tette maradandóvá emlékét. Így többi közt a tud. akademiának eret fortot, a Füssön általa alapított szegények házának nyolczszáz forint, a váci siketnémák intézetének ugyanannyit, a füssi templomnak kétezer forintot, stb. hagyományozott. — A főváros egyik köztisztletben élt és széles körökben ismert polgárnoje: Devecis del vecchio Mihályné, szül. Schaller Erzsébet meghalt e hó 24-én 63 éves korában.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 21. III. Richárd király. Trágédia 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Szilgietti. Földjét szerz. Volkmann. Szombat, nov. 22. „Figaro lakodalma.“ Vig opera 4 felv. Zenéjét szerzette Mozart. (Hauk k. a. fölleptéül).

Vasárnap, nov. 23. „Dobó Katizza.“ Népszimnű 3 felv. Irta Lóth Kálmán. Hétfő, nov. 24. „Éljen az egyenlőség.“ Vigjáték 4 felv. Irta B. Eötvös József. Kedd, nov. 25. „Faust“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod K. (Hauk k. a. fölleptéül) Szerda, nov. 26. „Báró és bankár.“ Dráma 3 felv. Irta Hugo Károly. — „A miniszter előszókjában.“ Dramalet 1 felv. Irta Hahn Rezső; ford. N. N. Csütörtök, nov. 27. „A csapodár“ Vigjáték 3 felv. Irta Sardou V., ford. Herczik A. és Fésüs Gy.

Szerkesztői mondánivaló.

— Str. L. A forradalmak törzsfája így szárazon öszszállítva semmi érdekel nem bír. Ugy tünik föl (s ily alakban valóban nem is egyéb) mint történelmi dátumok, évszámok esetleges egymástánja. Ha okbéli öszszefüggések lánczolata, mint az emberiség fejlődésének általános áramlata, volna fölmutatva: a történelem bölcsészethöz szolgáltatna adaleket. De ahhoz sokkal több kell, mint ily száraz elsorolása az évszámoknak.

— „A könyvek.“ Nem értjük: mért kell a tüzbe kerülniök? s így a költemény alapjához nincs kulcsunk. — Az életrajzot s a M-ából vett mutatónyokat még félretereszük. Félünk, igen kedvező elfogultsággal van az elhunyt költő megítélve. Legalább mi a mutatónyokat (talán a fordítás mesterkétsége miatt is) nem tudjuk annyira élvezni. — Egy felvidéki. Nem igen közérdeki dolgok. Aztán elburkolt tényeket, melyek talán igaztalanul sértők is lehetnek, ily általánosságban egy szerkesztőség sem köszölhet.

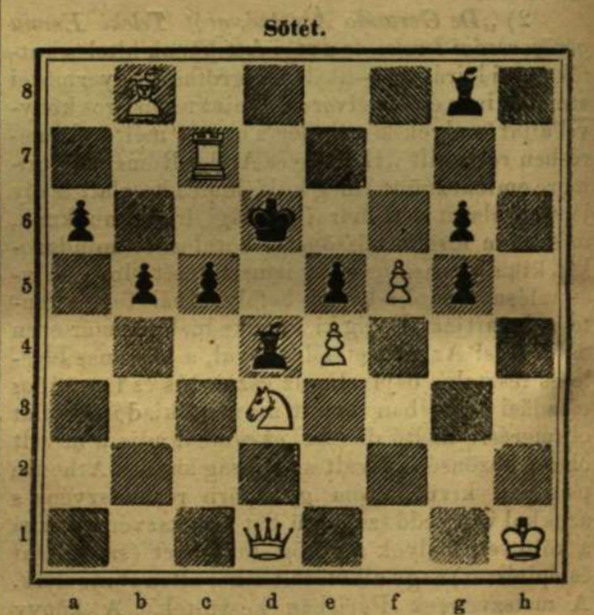
— Jenőfi. „versfaragás mestersége“, ugy látszik, nehezen sikerül. A másik kérdésere sem adhatunk legalább mostanában, biztató választ.

— „Az ürdög halála.“ (Beranger után). A fordítás nem igen sikerült. Pedig ily költeményt csak igazán kitünő fordításban mernénk közölni.

— A „Vasárnapi Ujság“ regibb évfolyamai. Eladó: A „Vasárnapi Ujság“ 1855—1873-ig megjelent évfolyamai — kivéven az 1864 és 1865 évi. Kinek szándéka volna megvenni: „D. K.“-val czimzett levélben értekezhetik a tulajdonossal Gönczön (postahely).

SAKKJÁTÉK.

730-ik sz. f. Zagyva Imrétől (Debreczenben).

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

A 725-ik számú feladvány megfejtése. (Willmers Radolfól Bécsben.)

- Vil. Söt. 1. Vc8-b8 . . . . . Fb5-c6 (a) 2. Fg6-f7+ . . . . . Kd5-e4 3. Vb8-g3 . . . . . tetsz. szer. 4. V matot ad. a) 1. . . . . Kd5-e6 2. Ff2-c5 . . . . . Ke6-f6 3. Vb8-e8 . . . . . tetsz. szer. 4. F matot ad.

Helyesen jejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Szárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Csepken: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

Budapest polgármestere (arczéppel). — A Dárius kincse, I, II. — Nehány észrevétel az emberiség jövőjéről. — A Viktor Emanuel-csarnok Milanóban (képpel). — Emlékezés Magyar Lászlóra. — Ki viselje gondját a szegényeknek (vége). — Emberevő vadnépek. — „Róma története“ (négy képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték — Heti-naptár

Feloldás szerkesztő: Nagy Miklós (L. csukor-utca 11. sz.)

Table with columns for 'Hónapi-és Hetinap', 'Katholikus és protestans naptár', 'Görög-orosz naptár', 'Izraeliták naptára', and 'Hold'. It contains a calendar for November and December 1873.

közlönyvé vált, s épen oly erélyvel küzdött a bécsi reakció eselszövényei, mint a magyar demagógia kicsapongásai ellen; 1848. deczembere végén megszűnt s maga a szerkesztő Debreczenbe követte a kormányt. Itt a Szemere miniszterelnöksége alatt, mint miniszteri tanácsos, leginkább codificatióval foglalkozott. A forradalom legyőzése után egy darabig bujdosott, majd 1849 végén Pestre jött, s hol történeti, hol természettudományi tanulmányokkal foglalkozva, részint az irodalomnak élt, részint pedig egy magán nevelő-intézetben lelkéket adott. 1851-ben „Magyar szónokok és államférfiak” című könyv jelent meg tőle. 1852-ben Macaulay „Anglia története II-ik Jakab trónra lépte óta” című munkáját adta, kitűnő magyar fordításban. A Heckenast kiadásában megjelent „Ujabbkori ismeretek tárá”-nak legjobb cikkei az ő tollából folytak. Számos irodalmi és történeti esszé-t és bírálatot irt a lapok tárczáiba, melyeknek egy része összegyűjtve „Történeti tanulmányok” cím alatt jelent meg 1856-ban. 1854–1856-ig a „Magyar nép könyve” című vállalatot szerkesztette. 1855-ben az „Áltaji népek ősvallása” című értekezéssel foglalta el akadémiái székét. 1857-ben Johnston „Vegy-tani képei”-t dolgozta át a magyar közönség számára. Ugyanekkor indította meg a „Budapesti Szemle” című havi folyóiratot, melyet egész 1870-ig szerkesztett. E kitűnő vállalat célja volt közvetítőül szolgálni egyfelől a tudomány és mivel közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom között. A legjelesebb írók támogatták s mintegy gyűlpontja volt a régibb tudományos öröknek és iskolája az újabb tehetségeknek. 1870-ben két kötet újabb „Történeti tanulmányok és jellemrajzok”-at adott ki, melyek mintegy életműve voltak két nagyobb munkának: egy magyar világtörténetnek és Magyarország újabb történetének 1790–1848-ig, azonban a megindult politikai mozgalmak miatt mindkét munkát félbe kellett hagynia.

Nem kevésbé volt Csengery tevékeny a társadalmi téren. 1850–1871 alig volt Magyarországon nevezetesebb közművelődési vagy anyagi emelkedést célzó intézet, vagy egyesület, melynek megindításában, tervezésében vagy reformálásában lényeges részt ne vett volna. A magyar tud. akadémia, gazdasági egyesület, magyar földhitelintézet különösen sokat köszön buzgósgának. 1858-ban a m. t. akadémia rendes tagjává és jegyzőjének választatván, befolyt az ügyrend újra dolgozásába, az ügyvitelt szabályozta, több állandó tudományos bizottságot szervezett s hirlapi cikkeivel folyvást élesztette az akadémia munkásságát. A jegyzőkönyvi pontot, melyben helyettes titkári és jegyzői munkásságáért köszönetet mondott az akadémia, Deák Ferencz saját kezével írta meg. 1867-ben az akadémia alapszabályainak átdolgozása, pénzügyeinek rendezése az ő indítványai szerint történt, miért előbb igazgatótagnak, majd 1871-ben másodelnöknek választatott. A magyar gazdasági egyesületben két oly nevezetes ügy indítványozója és tervezője volt, melyek nagy befolyással voltak Magyarországon anyagi emelkedésére. 1862-ben egy bizottság megbízásából szerkesztette azt a több nyelven megjelent jeles emlékiratot, mely először alapította meg a magyar vasúthálózatot, s a melynek kettős célja volt: egyfelől informálni a külföldi tőkepénzeseket a máshol nem nyilatkozható magyar közvéleményről, másfelől irányt adni a leendő magyar kormányoknak. 1858-ban Lónyay Menyhérttel együtt szerkesztette a magyar gazdasági egyesület emlékiratát a kormány-

hoz a magyar földbirtoki hitel állásáról. Midőn a földbirtokosok 1862-ben ez emlékirat alapján a magyar földhitelintézet alakítására mentek át, Csengery benne volt azon négy tagu bizottságban, mely a hitelintézet alapszabályait, ügyrendi és kezelési utasításait kidolgozta. Az intézet létrejöttével titkárrá s később egyik igazgatójává választott, s mindkét minőségben nagy mértékben befolyt az ügyvitel tökélyesítésébe s az egész intézet fölvirágztatásába. Számos pénzügyi intézet élt tanácsával vagy kért tervet tőle. Készített magyar népbanktervet, mely az ország több részében életbe lépett. Eötvös fölhívására ő dolgozta ki a pesti iparegyesület helyett egy országos iparegyesület tervét kapcsolatban az ipar-muzeummal, az országos czimvel biztosítva annak magyar jellemét.

Azonban az 1860-ban újra megindult politikai mozgalmak leginkább igénybe vették Csengery munkásságát. Előbb mint hirlapíró vett részt a küzdelmekben. Mint a „Pesti Napló” fő dolgozó társa nagy erélyvel védte az 1848-ki alapot, szemben az októberi diplomával s küzdött az ő-konzervatív áramlat ellen, miért párbajt is vívott az ellenpárt egyik főjournalistájával. 1861-ben Biharmegye bihari választókerülete küldötte a képviselőházba, hol a föllirat mellett szavazott és egy kitűnő beszédben a Bach-kormány alatti sajtó-viszonyokat rajzolta. 1862–1865-ben mint journalista a „Pesti Napló” hasábjain a Schmerling-kormányt ostromolta és sajtó alá rendezte Deáknak Luszkandel ellen irt munkáját, mely először a „Budapesti Szemle”-ben jelent meg. 1865-ben újra a bihari kerület választotta képviselőjévé. Deákon, Andrásyn kívül senkinek nem volt több része Magyarországnak az osztrák örökös tartományokkal történt közjogi kiegyezkedésében, mint Csengerynek. Az országgyűlés egy 65 tagból álló bizottságot választott a kiegyezkedés formulázására. E bizottság Csengeryt kérte föl előadó-jává, s egy albizottságot küldött ki, melynek szintén Csengery lón előadója. Ez albizottság a részletek formulázásával Deákot és Csengeryt bizta meg. A vázlat elkészült, azonban az országgyűlés 1866. jun. 26-án hirtelen elnapoltatván, csak egy éj jutott a szerkesztés összeállítására. A később kinevezett miniszterium javaslatára e szerkesztést igtattatott aztán a magyar „Corpus juris”-ba, mint 12-ik t. cz. 1867. Tagja volt e mellett Csengery minden fontosabb bizottságnak, s mint Deáknak oly barátja, ki reá legnagyobb befolyást gyakorolt, a nevezetesebb törvényjavaslatok megalapításában, átdolgozásában vagy módosításában lényeges részt vett. Kiváló szerepet játszott különösen azon országos bizottságban, mely az 1867. 12. t. cz. értelmében a közösöknek ismert államügyek terhére nézve az arányt megállapította Magyarország és Ausztria között. Az ő indítványa alapján szabályoztatott az egyező felek között az érintkezés módja nemzetközi alapon, ő hozta javaslatba és szerkesztette az izeneteket a magyarországi bizottság részéről, mely Csengerynek különösen második nagy izenetéért jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét. Midőn a két miniszterium között egyezmény jött létre az államadósságokra nézve, Csengery azt megtámadta s az ő módosításai alapján jött létre új egyezmény, mely ha egészben nem is felelt meg célzatának, legalább kimondotta az államadósságokra nézve azon jogalap fenntartását, mely az 1867. 12. t. cikkben föllállított s kimondotta különösen a solidaritás megszüntetését. A keze-lésre nézve ugyan fenmaradt ez egyezményben is az együtteség, s ez volt az ok, a miért

Csengery az előadói tisztet magától visszautasította. Végre is belátta mindkét fél, hogy az együttes kezelés fen nem tartható s a Csengery által formulázott levél mellett adatott át a kezelés a másik félnek, miután a következő évben 1868-ban az első delegációban a Csengery indokolása alapján az államadóssági ügy a delegáció hatásköréből tetteleg kizárattott. Az első delegáció ülésén még kiválóbb állást foglalt el Csengery. Deák nem levén jelen, ő volt a Deák-párt vezére. Föladatául tekintetteszigoruan átvinni a kiegyezési törvényt s mindent megtenni arra nézve, hogy a delegáció a törvény korlátai között mozogjon. Kizárt minden oda nem tartozót s a közösöknek nem ismert ügyeket visszautasította. Kiszeközölte, hogy a két delegáció, mint két nemzet képviselője, a nemzetközi formák megtartásával érintkezzenek, s úgy tekintessenek, mint két külön testület, hol a közös szavazás, csak a határozatok egyformasága esz-közlése végett, mint expediens tekintessék, a nélkül, hogy együttes ülésben vita lehessen. Szóval a delegáció ügyrendje lényegesen pontjait ő formulázta s kivívta azt is, hogy a két delegáció, mint két testület külön leirattal oszlattassék el. Állása e részben annál nehezebb volt, mert nemcsak a két miniszterium és delegáció nézeteit kellett közvetítenie, hanem azt a sok surlódást is kiegyenlítenie, mely a delegációban még akkor megjelent ellenzék és Deák-párt között kifejtett. Ő formulázta azt a nyilatkozatot is, melylyel Grivicsich oly nagy felindulást keltett föllépését a hadügyminiszter desavouálta. Ghyeczy Kálmán, midőn az első delegációról az ellenzék körben jelentést tett, különös méltánnyal emelte ki Csengery működését. A Horvát- és Magyarországnak közötti kiegyezkedés szintén az ő közvetítői javaslatai alapján létesült. Az első regnicolaris bizottság 1866-ban eredmény nélkül oszlott szét, a második 1868. ápril végén ült össze. Csengery mindkettőnek jegyzője és előadója volt. A kiegyezkedés főpontjai eszmecsereképp értekezletekben tárgyalattak. A horvát ellenzék mindent elkövetett, hogy nézeteit érvényesítse, melyek szerint Magyar- és Horvátország között majd minden kapcsolat megszünt volna. Csengery közvetítő volt a Deák és a miniszterium nézetei között. Végre az egyezmény pontjainak föltételére Deák, Ghyeczy és Csengery, a horvátok részéről gr. Jankovich, Suhaj, Zuvics tagokból álló albizottság küldetett ki. Ez albizottság ülésén Jankovich mindazt ismét kérdésbe vonta, a mire nézve az értekezleteken már szóbeli megállapodás történt. Csengery látván, hogy ily módon az egyezés nem formulázható, kérte, engedtessek meg neki, hogy mindenekelőtt azon pontokat formulázhassa, melyekre nézve már szóbeli megállapodás történt. E pontozatok helyett Csengery az egész egyezményt formulázta, bele vonva mindazt, a mi még megvitatta nem volt, de lényegesen oda tartozott. Ez egyezményt, mely később törvénynyé vált, csekély módosítással mindkét bizottság elfogadta s Csengerynek mindkét bizottság köszönetet szavazott. Tanácsadólag folyt be továbbá az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés (1867. 16. t. cz.) megkötésére. Ez egyezmény azon alapon jött létre, melyet Csengery 1848 előtt föllállított szemben a védegyleti izgatásokkal és védett Kossuth ellen. Az országgyűlési pénzügyi bizottságnak kezdetül fogva tagja volt s most is elnöke. Ő formulázta a budgettörvényeket s alapította meg a mintát, melyet e törvényeknél használnak. Részt vett az adótörvények megalapításában és számos módo-

sitást vivén keresztül. A költségvetések tárgyalásánál is sok reformot indítványozott, s mind itt, mind a vasuti engedélyeknél számos megtakarítást eszközölt. Ő formulázta a függő adósságok ellenőrzéséről szóló törvényt, átalakította a közös nyugdíjakról, kisorajtatásról szóló törvényeket, meg a népiszkolai közoktatásról szóló törvényeket számos módosításai által egészen ujja alakította, a minek lehetett köszönni, hogy a törvényjavaslat, melyet a miniszter által előterjesztett alakban minden párt ellenszenvvel fogadott, csaknem közakarattal fogadtatott el. Mindent elkövetett, hogy az államháztartásba rend hozassék be. Többek között indítványozta, s midőn a pénzügyminiszter ezt tenni vonakodott, s utóbb nem oly formában tette, mely az intézmény önállóságát biztosította volna, formulázta s előterjesztette s a pénzügyminiszter ellenére a miniszteriumban, hova meghivatott, és a pénzügyi bizottságban keresztül az állami legfőbb számvevőszék föllállítását. A pénzügyi bizottságnak akkor elnöke volt. Midőn az akkori pénzügyminiszter hevesen megtámadta javaslatát, másnak adta át a tanácskozáskor vezetését, hogy javaslatát védhesse. A jegy-bankügyi bizottságban is részt vett s formulázta az enquette kérdő pontjait és a bizottság jelentését az országgyűléshez. Deákkal és Ghyeczvel átdolgozta az új köz-ségi törvényt, melyhez ő adott legtöbb módosítványt. Mint pestvárosi képviselőnek nagy része van abban, a mi Pesten a közoktatás emelése körül történt. A népiszkolai törvénybe igtattatott szakaszai döntötték el a vitát: községi vagy felekezeti legyenek-e a fővárosi népiszkolái. Elnöke a városi pénzügyi és polgári iskolai bizottságnak. A polgári iskolák eszméjét ő vitte be az iskolai törvénybe s ő eszközölte föleg Pesten már eddig két ilyen iskola alkotását. Megnyerte a fővárosi népiszkolái részére az állam hathatós segélyezését, a miért a pestvárosi tanács és fővárosi iskolatanács neki köszönetet szavazott. Buda és Pest egyesítésén törekedve, fötényező volt, hogy ez a fővárosi rendezéséről szóló törvényjavaslatba fölvétessek. Ő formulázta már előbb a közoktatási törvényben a két városra nézve a közös iskolatanácsot, ő a formulázója a közös köz-munkatanácsnak is, és a legelőnyösebb föltételek mellett nyilvános aláírás útján ő hozta létre az első nagyobb fővárosi költségvetés fölszólítására elvetté az egyes pénzintézetek ajánlatai.

A nagy befolyást, melyet Csengery Magyarországon közügyeire gyakorolt, oly tulajdonoknak köszönni, melyek szereplő politikusainknál a legtrikábbak. Épen ugy ismeri a kérdések és intézmények európai állását, mint a régibb magyar intézmények sajátáigait s a nemzeti szellem természetét. Az európai szempont s a specificus magyar érdek összeolvadása vezetí majd minden kérdésben s e tekintetben irodalmi és politikai pályája a legszöbben öszhangzik. Befolyását elsegíti szilárd, következetes, majdnem puritán jelleme; épen oly kevéssé keresi a hatalmasok, mint a nép kegyét. Sajnos, hogy egészségi állapota s más körül-ményei miatt nem állalhat miniszteri tárczát. Andrassy gróf által belügyminiszteri tárczával, a fősztárszék elnökségével, majd a közmunkatanács elnökségével kinaltatott meg, de nem fogadta el. A parlament vitákban ritkán vesz részt, nem kitűnő szónok, se hangja, se természeté nem alkalmas arra, hogy egy parlament zaján és szenvedélyein uralkodjék, azonban az értekezleteken, bizottságokban Deák után első tekintély, senkinek sincs több befolyása az eszmék tisztázására, a formulázásban pedig minden-

A Dárius kínese.

(Elbeszélé.)

Varga János-tól.

III.

Mire a déli harangszó utolsó hangját, már a furesza prédikáció, meg a dobszó melletti hirdetés beszaladta a falut négy végtől föl s alá; a sánta kanász né, a ki most billegett a tethelyről befel — volt az utolsó, a kinek a pisze takács ángya elmondta a nagy ujságot.

— Hallotta-e már kend az ujságot, szomszédasszony?

— Hogy a határt megásták? — hisz most vánszorgok haza a lyuktól. Ott kapargattam hajnal óta a fazék helyit.

— De hogy a kincset ki vitte el?

— Hajsze azt volna csak jó tudni.

— No pedig megtudjuk azt délután. Épen most dobolták ki, hogy délutáni vecsernye után a papunk kipapolja, hogy ki vitte el a kincset.

— Kipapolja? — No hiszen majd kipapolnám én, csak tudnám! Különbön ott leszünk szomszédasszony.

A dobszó aztán meg is tette a hatást, jó, hogy a templomba nem tűzte ki az értekezést a pap, mert az bizony kicsiny lett volna a buzgó hívek nagy számához képest. Aztán volt ott mindenféle nép, olyan, a ki előlöl hátra, jobbról balra, balról jobbra veti a keresztet; olyan is, a ki fálnak szaladt a keresztvetés láttára; szentháromság hívó, egy istent imádó; nem egy olyan is, a kinek egy isten is sok. Aranyaszájú szent-János fog ott most beszélni — ezüst pénzröl; nagy kelete van a buzgóságnak. Mire vége lett a vecsernyének, úgy tele lett a kastély-udvar, hogy a tisztelendő ur alig birt a helyére vánszorogni a saját buzgó hallgatóságát.

Ott állt valamennyi ismerősünk egy rakásban. A pisze takács mellett Gerzony Péter, utána a sánta kanász né, mellette a harangozó; körül valamennyi csizmadia, magyar szabó, kovács mester, meg az eke utját járó minden rendű és rangu polgártárs, kiki a kedves élete párjával és apróceprőivel egyetemben.

Gerzony Péter ugy találta, hogy a nagy összeszorulás nem épen kellemetes dolog; félszkelődött is a mennyi a szomszédoktól módjában állott, de a takács nagyon szögletes ember lehetett s három-négy oldalról egy-egy újabb könyök hegyébe ütődött az izgó-mozgó molnár. Voltak pillanatok, midőn olyanféle gondolatok is megmozdultak benne: vajjon nem-e jobb dolga lett volna neki otthon az ernyővel kihívóított nagyszobában, kényelemben, biztos magányban... Hanem mikor ennyire elért, hirtelen meghökkent; azon ros szökésére gondolván, hogy nagy izgatottságban néha el-el szokta magát szólni, hébe korbá egy-egy hangosabb gondolata is támadván.

A pisze takács könyöke még — hála istennek — e tekintetben áldott ellenmég, folyton öntudaton tartá.

Olykor önkéntelen körülnézett, merre tágulhatna el észrevétlen; azonban, a kíváncsiság, a pénztdomány iránti szömj erősebb nyéllel ösztökélte s megint csak bele-nyugodott helyzetébe. Nagyon égett benne a vágy azon különös ismeretek iránt, melyek segélyével az ilyen régi pénzek olyan csodálatos módon megértékesíthetők. Ki tudja, kiből mi lakik; hát ha még valaha szükség is lenne erre a tudományra... Nem árt, ha az ember minél többet tanulhat.

Egyszerre elállt a zugás, elállt a mozgás, a hangos és titkos gondolatok megfe-

Anakreon dalaiból. *)

Önmagára.

Az asszonyok beszélnek:
Anakreon, öreg vagy,
Végy csak kezdebe tükröt
S nézd, a hajad kihullott
És homlokod kopasz már! —
De én hajammal épen
Habár van is, vagy elment,
Nem gondolok, csak azzal,
Hogy jobban illik élni
Az ösznek a gyönyörrel,
Minél közel b halála.

Nyugalmas élet.

Szardes királya Güges
Kincsére semmi gondom,
Nem győtri szüm aranygyágy,
Sem a bitor hatalma...
Nekem csak arra gondom:
Szakállam illatozzék,
S hogy rózza födje fürtöm,
Csak a jelenre gondom —
Hisz a jövőt ki tudja?
Míg hát te ép s erős vagy,
Igyál s dalolva vidadj
És Brómiosznak áldoz;
Mert hogyha eljön a kór —
Ezt mondja: „most elég már.”

A kevéshöz.

Ne fuss leányka! látván
Hogy a hajam megöszült,
Habár neked virulnak
Ifjukorod virágy,
Szerelmemet ne ved meg.
Hisz látod a füzerben
Rózsák közé befonva
A lilium milyen szép.

Önmagára.

A gyöngö mirtus-ágon
S lötusz-gyöpon hever e
Szándékom inni mostan.
Erosz kezét szalaggal
Mégköve szép nyakánál,
Kelyhembe töltse a bort.
Mert mint futó kerék,
Forog le gyorsan éltünk,
Parányi por leszen csak
Sirunkba csontjainkból!
Minek követem illat,
Siromra sárnak a bor,
Míg élek, addig adjad;
Körít fejemre rózsát,
S hivasd elő leánykám!
Mert még lemenni nem kell
Az alvilági körbe —
Búsulni nem szeretnék.

Péchy Imre.

*) Fölvastatott a Kisfaludy-társaság nov. 26-diki gyűlésében.

nekettek, a plebánus ur föllépett a mosóláb és olajtóból rögtönzött szószekekre s beszélni kezdett.

Hogy mit beszélt, azt virtus volna elmondani; ki bírná azt leírni, a mi olyan gyönyögn, olyan talpra eseten, olyan ékesen folyt a prédikátor ajkáról, mint a szinméz. A hallgatóság mély áhitatba merült a halott dolgokon s a plebánus ur a tenyerében tartott négy ezüst pénzről, azokról a bajusztalan, jól kihizott koszorus császárképekről, valójában olyan nem várt ujságokat és szépséges históriát beszélt, hogy azt ilyen gyönyörűen könyvből se lehetne olvasni. Az egyik követ képi pénzről elmondta, hogy annak a gazdája gyerek korában a legyeket, emberkorában az embereket fojtogatta, vénséges idejében fölgujtatta a várost s szörnyű kedvét lelte benne, mikor a szegény gyerekek és asszonyok égő ingben szaladtak ki az utcára. Ezt a koszorus császárt úgy hívták, hogy Néró. Ma a vadászkutyákat hívjuk a nevének. Egy másikról azt beszélt, hogy az olyan nagy ehető volt, hogy fél ökröt egy ültő helyben eltemetett s ha véletlenül éhen nem hal, az egész birodalmát egyedül elfogyasztotta volna. Miután egész életében egyebet se tett az evésnél, nem érdemes, hogy a nevét megmondja.

Az afrikai Aranypartról: Fanti kunyhó.

itt uralkodott is, a mi szép földünkön; ott a határdomb melletti öt-halmon, talán épen azon a helyen, a honnét ez a pénz előkerült, volt neki egy kicsiny, de erős vára s vasba öltöztetett katonáival onnét rándult ki jobbra-balra öldökölni, gyilkolni azokat, a kiktől ezt a földet erővel elvette. Az az öt halom tele van csontokkal,

hat; mégis az a legdrágább a négy között. Az egy olyan császár pénze, a kiről eddig a világ azt hitte, hogy pénzt nem is verezett. Ime ez az egy pénz megmutatja, hogy az egész világ tévedésben volt; és ez mind azon embertársunk érdeme, a ki ezt az ezer évek óta elásott kincset itt Apatelken véletlenül föltalálta . . . . . Gerzony uram oly heves mozdulattal tett erre a szóra, hogy a pisze takács kénytelen volt nagyon is hegyes orru könyökével észére téríteni. Még utóbb az embernek a nyakába ugrik ez a molnár — sugá a takács a kanásznénak. Molnár mester uramnak pedig neki vetette a nyughatatlanság ajvállát s lábujjhegyen, majd a szomszédok vállaira nehezdedve nagyon kézzelfogható jeleit adta, mennyire érdeklő őt az új tudomány.

Mi minden következtetést még aztán, azt elmondani lehetetlen; azonban a vége valóságos tyukkal, kalácsossal beszélt azon polgártársáról, a ki ez eltemetett kincseket megtalálta; dicsérte őt jobbról-balról úgy annyira, hogy Gerzony uramnak majd lemállott a képeről a bőr s fészkelődött, helyét nem találta s már-már odáig volt, hogy megköszönje a nagy tisztességet, de mint meg nem érdemeltet — el ne fogadja; midőn szerencséjére a takács szomszéd meg sokalván a lábba tiz ujjának letépegését,

koponyákkal, azokban a véres csatákban elhullott katonák maradványaival; a mit nem is gondolna az ember, mikor a falu csürhéje egy-egy lábszárcsontot, vagy fogatlan koponyát kítúr. Azok mind kétezer esztendő embercsontok ott s az az öthalom kétezer esztendő temető. S ime azok a halottak mind ennek a koszorus képi császárnak

Az afrikai Aranypartról: Az angol királynő levelének fölolvassza a benszüllött fejedelmek tanácskozásán.

1. Királyok esernyő. 2. A kir. biztosnak és tisztai karsának esernyő-sátra. 3. Koponyákkal díszített királyi dobok. 4. Fegyveres kíséret. 5. Az asztal, melyen a levelet fölolvasták. 6. 200 főnyi houssa-örizet a kir. biztos mögött. 7. James-erőd. 8. Világító torony.

Egy harmadik pénzről azt beszélt, hogy annak a gazdája, a mi pedig a rávert képről nem igen látszik, olyan hős katona volt, hogy az egész világot meg akarta hódítani. Lóháton evett, nyeregben aludt; kard és dárda volt a sétatálcájára. Ez a hős király pedig arról nevezetes, hogy mi előttünk egy pár ezer esztendőcskével itt járt,

az áldozatai, a ki olyan jámbor ezüst képpel néz le erről a pénzről, mintha soha vizet se tudott volna zavarni.

Gerzony uram az egész szomszédsággal együtt csak úgy törölte izzadó homlokát; hisz ilyenek hallatára bizony csoda nem volna, ha az ember egyenesen lángot vetne. A negyedik pénzről legkevesebbet mond-

olyan határozott könyökdőfessel ugrasztá odább az olvadozó szomszédot, hogy a tulboldog embernek ijedtében a torkában szorult a majdnem meghangosodott gondolat.

Még csak egyetlen csöpp hiányzott Gerzony uram örömpoharából; kimondhatlanul vágyott azon négy koszorus uraság ismeretségére. Ha csak egy pillanatra megsej-

díthetné valamelyiknek az orra állását, vagy szemét, fülét vagy a koszoruja fekvését. Neki arra nagyon nagy szüksége lett volna; a nélkül nem teljes az ő tanulmánya, ha az érdemes császárképeket egy lehető találkozásnál meg nem ismerheti.

ez itt a vadászkutyák pátronusa; ez a nagy-ehető; ez az öldöklő császár; ez meg az, a kiről azt hitték, hogy pénze se volt a szegénynek s most sül ki róla itt Apatelken, hogy biz ő is tehető császár volt. No hiszen e fölfedezés folytán bámulva is néz most

orczája. A mi kis ezeréves penész a hajlások közt maradt a tisztelendő ur császólása után, lekopott az most az ujkor embereinek szerelmes simogatásai alatt, a kiknek sóvár pillantásaikról s meleg tekintetükről lerí a vágy, mennyire készen volna vala-

„Vihar.” — (Szekely Bertalan festménye után fára rajzolta Csapó Gyula.)

De már az aztán majd kihozta sodrából, midőn a plebánus ur, bele melegítvén a régi pénzek tudományába buzgó hallgatóit, leadta a négy darab ezüst pénzt, hogy kézzel-kézre adván, ismerjék meg sorba mind-egyiket valamennyien színről-szinre, hogy

az egész tudományos világ Apatelkre. — No hiszen az a négy darab özönvíz előtti lázsiás se volt még egy össze-vissza szorongatva világleletében; a sok érdes tenyér és morzsolgató ujj közt bezeg kétszer olyan fényes lett a négy császár ur koszorus

mennyi ma is Mózes zsidói után megimádni egy kis aranyborjut — ha csupa ezüsből is.

De olyan kéjjel, olyan tiszteletteljes lágy simogatással bizony alig ha járult valaki a föméltóságok színe elé, mint Gerzony barátunk, a molnár. Reszkető örömmel forgatta

kat intézett a magyar és osztrák miniszterelnökhöz. A Szilávyhoz intézett többi közt ezeket mondja: „Há népeim szeretetét tekintem mindig legdrágább kincsömül. Ez érzelmem fennebb érintett színe nyilvánulása újban is megerősítik abbéli meggyőződésemet, hogy a szeretetre, melyben találok alattvalóim boldogítására czélzó törekvésem és fejedelmi gondjaim legszebb jutalmát, ezáltal is minden viszonyok között teljes bízalommal számíthatok. Melyen meghatva, szívből eredő köszönetet és elismerést mondok mind azoknak, kik ekként e napot kétszeresen tették életem örömmünnevé, s megbízom önt ennek közhírítéssel.” Az uralkodó egyszersmind nagy mértékben gyakorolta a korona kegyelmezési jogát. Kiterjedt az a miniszterek, kik felség-sértést vagy a királyi ház tagjai ellen való sértést követtek el, illetőleg ezzel valódatnak; ugys: into beszintette a hírlapok ellen politikai okokból megindított kereseteket. Együttal meghagyta a két igazságügyi miniszternek, hogy a közönségsé büntények miatt elítéltek sorából torjeszaszék föl azokat, kiknek megkegyelmeztetését javasolják.

*(Mátyás templomának kijavítása.) A budai vár nevezetes építészeti műemléke, a plébánia templom, már régen oly állapotban van, hogy javítást és ódon stíljének megfelelő kiépítést igényel. Ö felsége, uralkodási jubileuma alkalmával, most elrendelte, hogy e műemlék stílyzerű kijavítása mielőbb megkezdessék, s erre a legközelebbi 3 év alatt a megürült vagy üresedésbe jövő főpapi javadalmak időközi jövedelméből százezer forint fordításék. E templomhoz, melyet rendszeren Mátyás templomának szokás nevezni, a nemzetnek sok emléke van kötvre, melyek láncolatba a legutolsó koronázással végződik. Alapját IV. Béla tette le, a budai polgárság 1255—1269 közt kezdte építeni, s I. Lajos és Zsigmond királyok által gyarapítván, Mátyás alatt díszes nyolcszögű tornyot nyert 1476-ban. Fényes imaház volt akkor. De 1541-ben a törökök elfoglalván Budát, kifosztották és meccetté alakították, mig 1686-ban, a vár elfoglalásakor, eltűnt tornyáról a félhöld. Az ostrom alatt sok rongálást szenvedett, 1723-ban pedig tűz pusztította el fedelét, kisebb tornya összeomlott, a homlokzatot is magával sodorta, a boltzatot betörtte, a kaput és khorust eltemetvé. Befedték ugyan csakhamar, de már nem oly díszesen, s 1841-ben e tető is megromolván, csak ideiglenes fedelel nyert a tornyannal együtt. Az 1723-dik tűzvesz alkalmával beomlott homlokzat minden stílyzerű takarás nélkül, kopár falakkal állítatott helyre, mely sem a templom belsejével, sem a tornyannal nincs összhangzásban. Ezért a tornyon eszközöndő újítás a homlokzat átalakítását s a jelenlegi sarok-olcsarnoknak gót idomu előcsarnokkal föl váltását vonja maga után. A torny már oly gyöngre, hogy sisakos födelet nem bírhat meg, s ez okból vagy két ölynyire le kell bontani, s újlag építeni. A király intézkedése tehát a legjobb időpontkor történt arra, hogy egy nevezetes műemlék a romlásától megmentessék s a főváros egész díszben visszanyerje azt.

*(Az Eötvös-szobor pályázatának határideje) a folyó hó utolsó napján jár le. Arany László, mint a szoborügyi bizottság jegyzője, fölhívja a pályázni akarókat, hogy a mintákat a mondott időre az akadémia palotájába csizomve küldjék be.

*(Vörösmarty születésének évfordulója) decz. elején lévén, szülővárosában, Székesfehérvárra a Vörösmarty-kör ünnepélyesen megülte e napot; valamint megültek Pozsonyban is, hol lakomát is rendeztek, melyen a város értelmisége nagy számmal volt képviselve.

*(Emlékszobor Dugonicsnak.) Szegeden már régebben megpendíték a tervet, hogy a város derek szülöttjének, a magyar irodalom egyik uttörő bajnokának, Dugonics Andrásnak emlékszobrot emeljenek. Begyült eddig 3000 ft., s most elhatározták, hogy az emléket a reáliszkola előtti téren állítják föl, s a mellészobor elkészítésére Izsó Miklóssal fognak értekezni.

*(Az Erdélyi országos levéltár) Kolozsvárról már egészen fölszállított Budapestre, és hivatalos működését ezután a belügyminiszter közvetlen felügyelete alatt fogja folytatni.

*(Szegények konyhája Budapest.) A Valero-utczában az izraelita jótékony négyzetnek tápintézete van, melyet soha sem vettek annyira igénybe a szegények, mint most. Néha 300 ember-nél is többet látnak el ott élelemmel, mig ezelőtt 150—180 volt a legnagyobb szám. Sok szegény családj pedig hához hordatja az ebédet, melyért csak 10 kr. fizetnek, és tanulók is igénybe veszik. Az ebéd áll tápláló levesből, marhahúsból, főzölekből, vagy fölvaltva tésztából. A szolgálatra, a konyhára nagy gondot fordít az egyelet, melynek egy-egy nótája mindig jelen van, és személyesen szerez meggyőződést az ételek minőségéről.

*(Hölgybanket) lesz a Hungáriában decz. 8-án esti 8 órakor, a midőn Tóth Kálmánnak 25 éves költői pályája emlékére a hölgyek ezüst koszorút fognak nyújtani.

*(Jótékony végrendeletek.) Hajdu Imre ügyvéd és földbirtokos, ki aug. 22-én hunyt el Turkeviben, ezer frtot hagyott a tud. akadémiának. Ezenkívül tisztelete jeleül Kossuth Lajosnak 200 darab aranyat ajánlott föl végrendeletileg. Ez összeget Kossuth vagy időse fia belátása szerint veheti át akár készpénzben, akár megfelelő értékű emlékekben az elhunyt örökösétől, Hajdu Ignác képviselőtől. — A Budapestben e napokban elhunyt Bene Károly pedig husz jótékony egyletnek, kórházaknak, továbbá az akadémiának, színházi nyugdíjalapnak, irói segélyegyletnek, az építendő népszínháznak egyenként száz frtot hagyott.

*(A király) 3000 frtot adományozott magán pénztárából a budapesti szegények segélyezésére.

*(Adomány.) Popper Lipót az uralkodói jubileum emlékére ezer forintot tett le Trencsén-megyé. főispánjánál. Ez összeget, mint alapötökét, a megyében fölláttandó ipariskolákra foditják.

*(Halálhíradások.) Tolcsvai Nagy Gedeon, a pesti helyét hitvallásu egyház főgondnoka, életének 73-ik évében végelgyengülésben meghalt. Borsodmegyének egykor főszolgabírája később alispánja, s több megyének táblabírája, és a közügyek szabadelvű szónoka volt. Mint az alsó-borsodi ref. egyházmegyé világi elnöke és a tiszán-innemi egyházkerületnek segéd-főgondnoka is tevékenyen működött, s egyike volt azoknak, kik a patens elleni küzdelemben a legbátrabban léptek föl. Végrendeletében — egyéb jótékony hagyományok mellett — a tiszán-innemi helyét vallásu egyházkerület elemi iskoláiban a szegény gyermekeknek taníttatása s a szegény papi, tanítói özvegyek és árvák segélyezése alappálul huszezer forintot hagyományozott. — Bene Károly, nyug. orsz. törvényszéki tanácsos, Budapestben e hó 1-én 66 éves korában elhunyt. Jótékony végrendelet által is maradandóvá tette emléket. — Kolozsvár egyik régi tősgyökeres magyar alakja: Bíró Pál, nyugalmazott hivatalnok, volt kormányzéki levéltári igazgató, meghalt pár nap előtt. Elhunytak még a közelebbi napokban: Tallér Sándor a kis-béri alladalmi ménes egyik állatorvosa, 25 éves korában; Börsöny Ferenc, művelt, mindenkitől becsült öreg ur 76 éves korában Nagy-Kanizsán; Csike Dániel ó-budai ref. lelkész, ki már 22 év óta birta itt hívei teljes ragaszkodását; dr. Wildmann Pál Temesmegye egyik legképzettebb orvosa Fibisen; Német Ignác fiatal beszélyíró hitvese, sz. Fenicsius Amália Budán.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 28. Diszolóadás a király negyedszázados uralkodási ünnepeére. Türedékek: „Mica”, „Mignon”, — „Traviata” című dalművekből. Szombat, nov. 29. „Mignon.” Opera 3 felv. Zenéjét szerzeszte Thomas A. (Hauok k. a. fölléptell). Vasárnap, nov. 30. „A bélyár kendője.” Népszimnű 4 felv. Iria Abonyi Lajos. Hétfő, decz. 1. „A mentor.” Vigjáték 3 felv. Iria gr. Pedro S.; ford. Csepregi L.

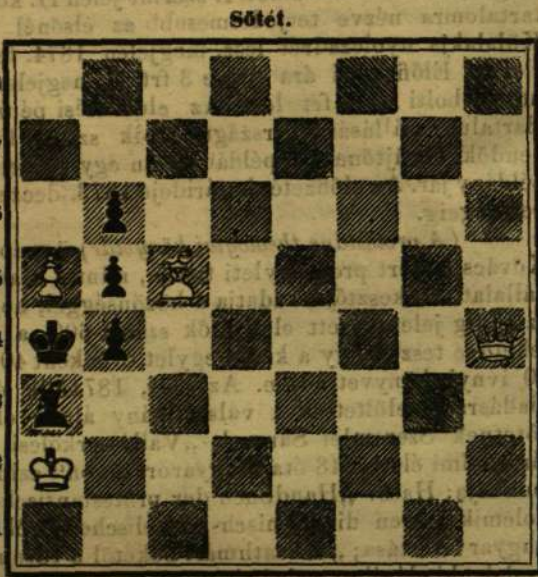
Kedd, decz. 2. „Az afrikai nő.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzeszte Meyerber. Szerda, decz. 3. „A jó barátok.” Szimnű 4 felv. Sardon tán francsiából ford. Szerdahelyi. Csütörtök, decz. 4. „Tüvedt nő.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzeszte Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

— T. Zs. A harminczas évek csánált költészeté. A leányka koszorút köt s várja kedvesét; eped, mereng. Jó egy vert vitéz s üsségolja, hogy a török gyószott, oda a hasa; a várt ifju is elszálgul, a leányka meghal buvában s a koszoru fejfájára kerül. S ez mind oly utazéli frázisokban elbeszélve! Ma már többet és más kívánunk a balladától s románczától. — Máté-Szalka N. N. A három vers közül kiadható ugyan egyik sem, s annál fogva a nevet nem is kérjük; de némi tehetség nyomaira mégis akadunk bennök. A humoros (Budapest utozán) legkevésbé sikerült; a fellengző, az a jaguáos vers is kováss; az egyszerű dalhangban, a tői battykról, van valami igazság. E hang mellett maradjon, később talán sikerülni fog ebben egészen jót is adnia. — T. s. „Siromnál.” Nem ér semmit. — Kassa. H. L. A történeti tanulmány fölöl csak következő számainkban mondhatunk véleményt. E két folytatás mind prózai, mind verses kuldemények oly nagy számmal érkeztek szerkesztőségünkbe, hogy a feleletekben — idő- és térhiány miatt — bizonyos sorrendet kell tartanunk.

SAKKJÁTÉK.

731-ik sz. f. Shinkmann W. A.-tól (Grand-Rapidsban).

Világos. Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 726-ik számú feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól Olmützben.)

- VII. Sötét. 1. Hg3-f5+ Kd4-e4 (a) 2. Bb7-d7 Fc8-d7 3. B72-h2 Fg7-f6 4. Bb2-h4 mat.

- a) 1. Kd4-e4 (b) 2. Hf5-e6+ Kc4-c3 3. Bf2-f4 tetsz. szer. 4. B vagy H mattot ad.

- b) 1. Kd4-c3 2. Bc2-f3 Kc3-c4 3. Bf3-d3 tetsz. szer 4. H mattot ad.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecs Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Császán: Pók Mór. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Császán: P. M. A beküldött háromlépéses feladványnak következő mellék fejtséje is van: 1. Vf2-d4 d7-d5 2. Vd4-a4 Fb3-a4 3. Fc2-a4 mat.

Melléklet: Előzetési fölhívás a „Családi-kör” tizenötödik évfolyamra.

TARTALOM.

Csengery Antal (arckép). — Anakreon dalszövege. — A Dáris kincse (folyt.). — Vihar alatt (képpel). — A magyar nemzetiiség Hunyadmegyében. — Az asantik (három képpel). — Egyveleg. — Tárban: Irodalom és művészet. — Köszöntések, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Feloldó szerkesztő: Nagy Miklós (L. onkor-utóra 11. sz.)

Buda-Pest, december 14-én 1873.

Előzetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábsott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmnyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos. Wollseile Nr. 22. és Haussenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Bélyegűj, kűlön minden igtatás után 30 kr.

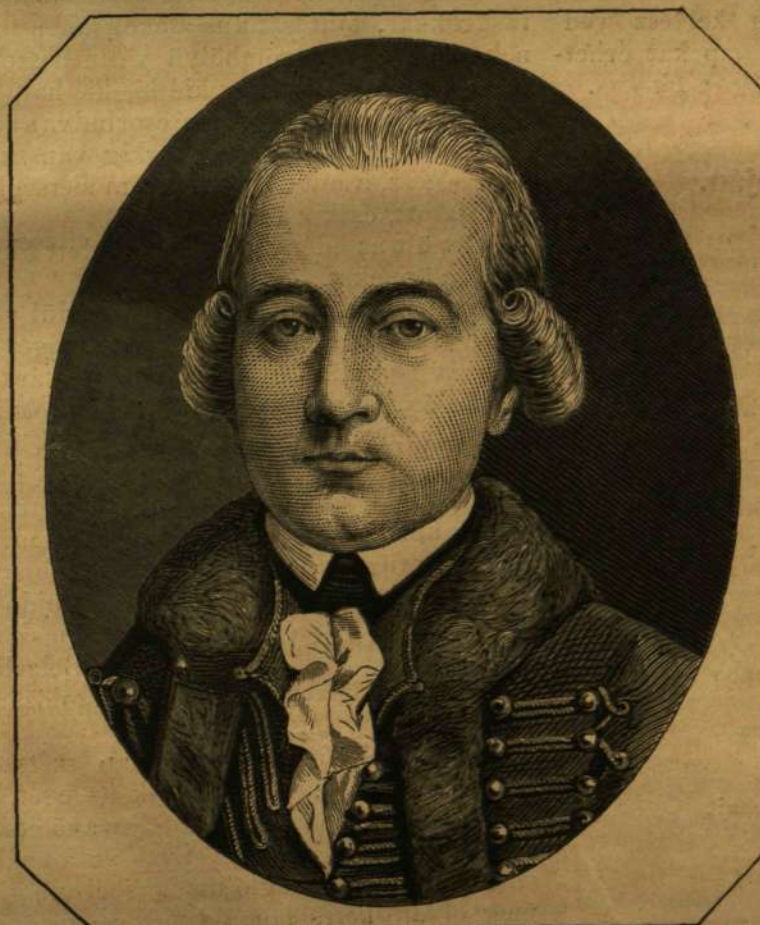
A két Laczkovics.

Arról a megrázó drámáról, mely a Martinovics-összeesküvés név alatt ismeretes, s mely a mult század végén a budai vére-mezőn találta véres befejezését, történetünk e még kevésbé földerített, sőtét epizódjáról, a „Vasárnapi Ujság” több ízben adott már közleményeket. Így az 1869-diki folyamban közöltük a pör történetét és Kazinczy Ferencz budai fogságának naplóját; ugyanakkor a pör főbb személyei közül

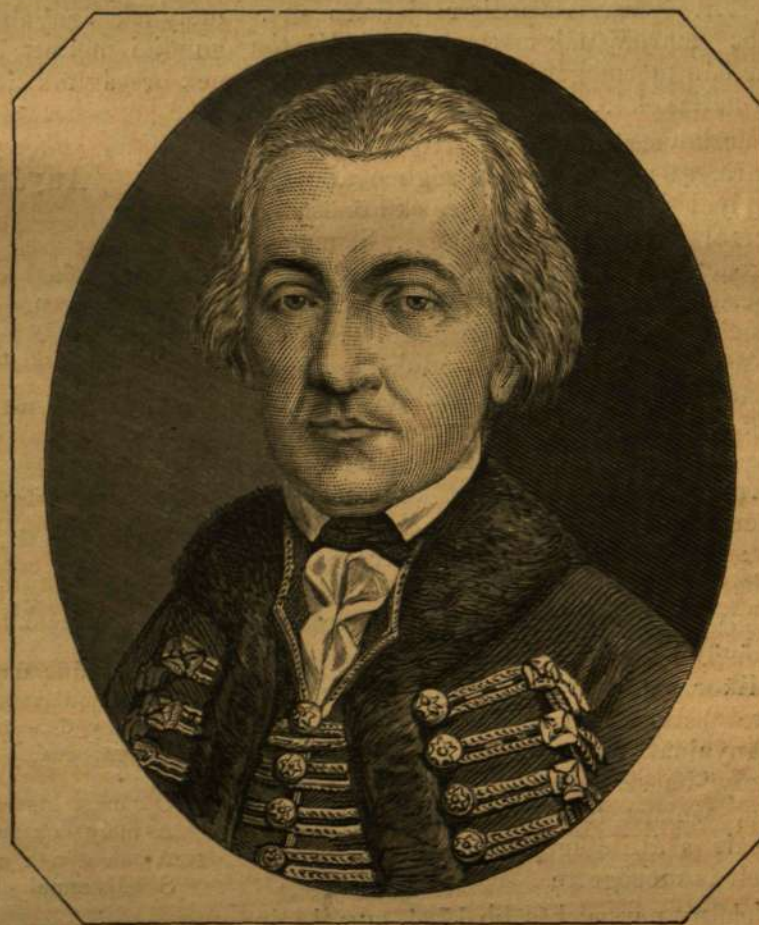
adatok kíséretében. A dráma utójátékát, a börtönre vetettek fogságának történetét Kazinczy naplójának második részében ez év folytán ismertettük. Most e szomorú korszaknak ismét két szereplőjét van alkalmunk bemutatni: a Martinovicsal együtt kivégzett Laczkovics Jánost és fogságba vetett testvéröccsét: Lászlót, kirol Kazinczynek lapunkban közelebb megjelent naplójában is több ízben

Pest- és Temesmegyékben bírnak; ugy lát-szik, hogy a 17-dik század végén a törökök elizésekor kapták jószágaikat, s a Vay, Trencsényi, gr. Buttler, Beniczky családokkal összeházasodva, a főbb nemesség közé emelkedtek.

Laczkovics János a pestvármegyei alispán és kir. tanácsos Laczkovics Imre fia volt, s öccsével Lászlóval együtt gondos nevelésben részesült. A francia, német és

LACZKOVICS JÁNOS. (1793.)

LACZKOVICS LÁSZLÓ. (1793.)

— fennmaradt egykoru képek után — bemutatott Martinovics és a vele kivégzett Szentmarjay Ferencz arcképét, valamint azok arcképeit is a pörben szerepeltek közül, a kikéi azon korból még fennmaradtak, nevezetesen Szmétanovics Károlyt, s irodalmunk uttörő bajnokait, Bacsnányi Jánost, Szentjóbi Szabó Lászlót és Verseghy Ferenczét, mindannyit életrajzi és történeti

történeti említés. A két Laczkovics egykoru olajfestmények után készült arcképehez ezuttal lapunk egyik barátjától közöljük a következő érdekes adalékokat.

A Laczkovics-család magát székely eredetűnek tartja, s egyes tagjai a multban ugy, mint jelenben a székelyek közt föl is találhatók. Jelenleg azonban leginkább Heves,

Table with columns: Hónapi-és Heti-nap, Katholikus és protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap hossza, Hold hossza. It lists dates for December and November, including feast days like Advent and Christmas.